

XV – DJELATNOST KARLA PARŽIKA U ULOZI SAVJETNIKA ZA GRADITELJSTVO VRHBOSANSKE NADBISKUPIJE

Niz arhivskih dokumenata svjedoči da je Paržik obavio brojne revizije projekata za objekte koji su se gradili u području neposredne uprave Vrhbosanske nadbiskupije, odnosno van područja Banjalučke i Mostarske biskupije. Također, davao je i stručna mišljenja o raznim problemima koji su nastajali prilikom izgradnje objekata.

U toku izgradnje župne crkve u Boćama kod Brčkog 1925.g., po projektu Antona Möllera, župnik se obratio ordinarijatu sa molbom da pošalje vještaka koji bi pregledao solidnost urađenih poslova, pošto je “crkva zidana iz prilično mekanog kamena, a njezine temelje postavljao ‘poduzetnik’ bez ikakvih kvalifikacija i to u vrijeme kada ondje nije bilo svećenika, te crkveni odbor drži da je neophodno da zgrada prije pokrivanja, a osobito prije zidanja tornja, bude svestrano pregledana”.¹ Ovaj pregled obavio je Paržik, ali zapisnik koji je tada bio urađen nije sačuvan.²

U Bučićima kod Travnika postojala je stara crkva, te su župljani bili u dilemi da li da je popravljaju ili da grade novu, pa je Paržik, nakon obilaska objekta, dao 19.IX 1928.g. detaljan izvještaj, zaključujući da je bolje izgraditi novu crkvu nego restaurirati staru na kojoj je našao mnogo nedostataka.³ Ovakvo mišljenje Paržik je temeljio na procjeni ukupne vrijednosti građevine, njenog neodgovarajućeg položaja u odnosu na okolinu i znatnih troškova za restauraciju. Nacrte za novu crkvu uradio je graditelj Franjo Holz, a ordinarijat ih je odobrio u martu 1937.g.⁴ Crkva je završena u novembru iste godine.⁵

¹ AOVN, 1925., br. 848.

² AOVN, 1925., br. 948.

³ “Tehničko mišljenje o stanju crkve u Bučićima i eventualnoj mogućnosti renoviranja

Crkva je građevina kakve su uobičajene u zemlji – vrlo primitivna i ni u kom pogledu nema izgled bogomolje, ni iznutra niti izvana. Osim toga, ona stoji na kliskom terenu iza župnog stana, tako da ni sa jedne strane nije vidljivo da tu stoji crkva.

Svetište je premaleno, te nema mjesta za oltar; nema ni sakristije, a zvonik je od drveta. Krov je vrlo oštećen; krovna konstrukcija je djelimično trula, tako da se može reći da je, sve u svemu, ruševna. U sličnom stanju su podovi i primitivna vrata i prozori. Zidovi lađe imaju dovoljnu debljinu, međutim, tamo gdje je otpao malter vidi se da su zidovi napravljeni od vrlo sitnog kamenja i pokazuju već dosta pukotina, pa se ne može garantovati da se na ovako salb fundament može još nešto graditi. Ako treba vršiti restauraciju, onda treba potpuno skinuti krov, unutarnje drvene volte treba demontirati, treba staviti novi drveni strop i dograditi svetište odgovarajućih dimenzija, zatim, obnoviti pod i staviti nove prozore i vrata. Zidove broda crkve treba temeljito popraviti; na oštećenim mjestima treba dodati kamen, a isto tako treba obnoviti cjelokupni vanjski malter.

Iz toga slijedi da prilikom restauracije ostaju samo zidovi broda, a i njih treba popraviti po visokoj cijeni.

Postojeće svetište treba srušiti i postaviti novo čiji pod treba da bude 30 cm iznad poda naosa. Dogradnja svetišta bila bi vezana uz vrlo velike troškove, jer na ovoj strani teren ima vrlo veliki nagib i trebalo bi ovdje vršiti veliko iskopavanje i izgraditi potporne zidove. Prilikom restauracije crkve treba napraviti jednostavan mali zvonik u solidnoj izvedbi.

Osim toga, treba imati na umu da ako se crkva restaurira, ne mijenja se njen postojeći položaj, te ona opet neće biti vidljiva iza župnog stana, osim što bi se vidio mali dio novog zvonika.

Također, teren oko crkve treba temeljito regulisati.

Prema svemu gore navedenom, mišljenja sam da nema smisla vršiti restauraciju postojeće crkve u Bučićima iz praktičnih razloga.

Sarajevo, 19.IX 1928.g., arhitekt Karl Pařik.” – Prevod sa njemačkog Pařikovog izvještaja u rukopisu. (AOVN, 1928., br. 1977.)

⁴ AOVN, 1037., br. 737.

⁵ AOVN, 1937., br. 2726.

Paržikova stručna pomoć zatražena je i prilikom izgradnje župne crkve u Ledincu u Hercegovini 1933.g.⁶

Paržik je nepovoljno ocijenio dostavljene nacрте za crkvu u Dubravama 1926.g., pa je preporučeno da se pribavi projekt crkve u Svilaju i da se prema njemu gradi nova crkva.⁷ Tako je i postupljeno⁸, a crkva je završena u oktobru 1927.g.⁹ Paržikove primjedbe odnosile su se na neodgovarajuće dimenzije pojedinih dijelova građevine i funkcionalne nelogičnosti, a nisu se bavile cjelokupnim izgledom objekta. Ime projektanta nije navedeno u pronađenim dokumentima. I ovaj Paržikov izvještaj, kao i drugi pronađeni dokumenti koje je on pisao, bio je na njemačkom jeziku, što ukazuje na činjenicu da nije dobro vladao srpskohrvatskim jezikom, bar ne pisanim.

U velikom broju dopisa kojima je ordinarijat odobravao izgradnju novih objekata, ime revidenta se ne navodi, ali je izvjesno da je tada ove poslove obavljao Paržik, pošto je uživao poštovanje kao glavni dijecezanski savjetnik za graditeljstvo – o čemu svjedoči nekoliko mišljenja o njegovom radu i preporuka koje je dao ordinarijat. Tako je, na primjer, ordinarijat preporučio župnom uredu u Osovi, u vezi sa planiranom izgradnjom nove crkve, “da se plan dadne napraviti kod dijecezanskog arhitekta g. Pařika, koji je poznati stručnjak i praktičar u crkvenim gradnjama.”¹⁰

Fra Bogdan Vrdoljak pisao je ordinarijatu u maju 1932.g. da ne vrši nikakve popravke na tuzlanskoj crkvi “koja ima uistinu izgled najobičnije seoske crkve”, ali da se “vanjsko lice mora posve preinačiti i to može nama dati jedino gosp. Karl Pařik i niko drugi.”¹¹

Kada se odbor za gradnju crkve u Čapljini obratio ordinarijatu 1937.g. sa molbom da se preporuča arhitekt koji bi projektovao crkvu, odgovoreno je “da u Vrhbosanskoj nadbiskupiji fungira kao dijecezanski graditelj g. arh. nadsavjetnik Karl Pařik (Sarajevo, Nuzurova 3)”¹². Zatim slijedi: “On je stari, iskusni crkveni arhitekt i izveo je u Bosni mnogo crkava na opće zadovoljstvo, pa ovaj ordinarijat ima u njega najviše pouzdanja. On je izradio plan i za zavjetnu crkvu sv. Josipa. Dakako da u Sarajevu ima još dosta arhitekata sa formalnim kvalifikacijama, ali kako se oni još nijesu okušali u praksi gradnje crkava, ovaj ordinarijat ne može o njima izricati autoritativna suda.”¹³

U cjelini, Paržik je imao značajan uticaj na kvalitet i osobenosti arhitekture katoličke crkve u ovom periodu, te se u budućim, sveobuhvatnim analizama ovog graditeljstva ne može zanemariti njegov doprinos.

⁶ AOVN, 1933., br. 1154.

⁷ “... Glavne pogreške koje je konstatovao dijecezanski arhitekt na predloženom planu bile bi ove: 1. Toranj u donjem dijelu preslab za svoju visinu; 2. Glavni ulaz prenizak, prozori preuski, a njihova izradba u drvetu preskupa; 3. Udubine za oltare u pobočnim lađama premalene i preplitke; 4. Ravno nastroplje u svetištu sa gredom u sredini nelijepo; 5. Svetište premalo odignuto, jer s obzirom na veličinu crkve moralo bi biti barem pet stepenica mjesto jedne sadašnje; 6. Prostor pred glavnim oltarom preuzak; pod kora leži nezgodno, baš u sredini prozora; stepenice za kor preuske; 7. Zvona leže prenisko ispod prozora tornja; 8. Sakristija, očito, jako premalena; 9. Nutarnji stupovi tornja preslabi za toliku visinu; 10. Vanjske stepenice kod pokrajnih ulaza šire nego kod glavnog portala; 11. Crkva izgleda dosta malena za broj vjernika u župi.

Radi eventualnih tačnijih informacija prilaže se i original (njemački) ocjene.” (AOVN, 1926., br. 77.)

⁸ AOVN, 1926., br. 831.

⁹ AOVN, 1927., br. 1885.

¹⁰ AOVN, 1926., br. 142.

¹¹ AOVN, 1932., br. 1300.

¹² AOVN, 1937., br. 1800.

¹³ Isto.